

Παλαιστίνη: λαός ή τάξη; (1ο μέρος)

Πρόλογος των μεταφραστών

Πριν από ένα περίπου χρόνο μεταφράστηκε και δημοσιοποιήθηκε στον ελληνόφωνο χώρο η συνέντευξη που έδωσε τον Οκτώβρη του 2023 ο σύντροφος Εμίλιο Μινασιάν στο σάιτ *Le serpent de mer* με τίτλο, [Γάζα: «μια ακραία στρατιωτικοποίηση του ταξικού πολέμου στο Ισραήλ-Παλαιστίνη»](#). Μετά από ενός χρόνου σφαγή που περιλαμβάνει ανεπανάληπτης τάξης βομβαρδισμούς, υποσιτισμό και εξάπλωση επιδημιών και εν μέσω μιας σαθρής εκχειρίδας στη διάρκεια της οποίας μένει να δούμε αν θα επέλθει μία φάση ανοικοδόμησης της λωρίδας της Γάζας ή μία νέα φάση της σύγκρουσης, μεταφράζουμε και δημοσιοποιούμε τη νέα συνέντευξη που έδωσε ο Ε. Μινασιάν στο περιοδικό [Courant Alternatif](#) n° 345, τον Δεκέμβριο του 2024 και η οποία επιβεβαιώνει την εύστοχη παρατήρησή του στην προηγούμενη συνέντευξή του ότι **«ακόμη και στις χωματερές του καπιταλισμού υπάρχουν κοινωνικές διαιρέσεις»**. Με άλλα λόγια υποστηρίζει ότι η ταξική πάλη στην Παλαιστίνη έχει μεν τεράστιες ποιοτικές διαφορές, αλλά στην ουσία της δεν διαφέρει από όσα συμβαίνουν σε εμάς εδώ ή σε άλλες γωνιές του κόσμου.

Η διάκριση μεταξύ «επιτιθέμενων και απειλούμενων», μεταξύ «καταπιεστικών και καταπιεσμένων εθνών» χρησιμοποιείται ευρέως από την αριστερά του κεφαλαίου (και όχι μόνο) για να καλέσει τους προλετάρους να υποστηρίξουν τον εθνικό αγώνα των καταπιεσμένων πληθυσμών στο πλαίσιο του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Τα διακριτά ταξικά συμφέροντα αποκρύπτονται και αντικαθίστανται από τα συμφέροντα του «λαού» και τα γενικά συμφέροντα του «καταπιεσμένου έθνους». Έχοντας την ακλόνητη πεποίθηση ότι οι διαταξικές συμμαχίες που προϋποθέτει η πραγμάτωση του εθνικοαπελευθερωτικού ιδανικού μόνο σκοτώνουν τις ταξικές εξεγέρσεις και κάθε άλλο παρά απελευθερώνουν από τις υλικές συνθήκες της καπιταλιστικής κοινωνίας και της κρατικής βαρβαρότητας, δεν βλέπουμε στις γεωπολιτικές, αντι-ιμπεριαλιστικές εθνικοκεντρικές-λενινιστικές αναλύσεις που κυριαρχούν εγχώρια από τους υποστηρικτές «των όπλων της αντίστασης» παρά μια αντανάκλαση του παλαιστινιακού εθνικισμού.

Επιλέξαμε, λοιπόν, να μεταφράσουμε τη νέα συνέντευξη του Ε. Μινασιάν, γιατί μπορεί να αποβεί χρήσιμη στη συζήτηση που διεξάγεται (ή μάλλον **δεν** διεξάγεται) στην εγχώρια, αλλά και στην παγκόσμια προλεταριακή δημόσια σφαίρα. Οι απαντήσεις που δίνει στις ερωτήσεις που τίθενται είναι αποκαλυπτικές του τρόπου με τον οποίον συμπλέκονται το κοινωνικό/ταξικό ζήτημα με το εθνικό στην περίπτωση του λεγόμενου παλαιστινιακού ζητήματος. Σίγουρα, στη δική μας περίπτωση, η εγχώρια αστική τάξη δεν καλεί ακόμα τους εργάτες και τις εργάτριες σε σφαγή στο όνομα του εθνικού συμφέροντος, όμως τους καλεί διαρκώς να το προασπίσουν βάζοντας πλάτη στη στρατηγική της για το ξεπέραςμα της κρίσης αναπαραγωγής των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων.

Μια από τις βασικές αρετές του κειμένου είναι το ότι εστιάζει στον τρόπο που διαρθρώνονται οι ταξικές αντιθέσεις στο εσωτερικό της Παλαιστίνης παίρνοντας απόσταση από τις πάσης φύσεως αντι-ιμπεριαλιστικές αφηγήσεις που επιχειρούν να μυστικοποιήσουν τις εκμεταλλευτικές σχέσεις συμβάλλοντας στην εθνικοποίηση των κοινωνικών συγκρούσεων. Βάζοντας στο κάδρο τις εσωτερικές αντιθέσεις εντός της παλαιστινιακής και ισραηλινής κοινωνίας ως παράγοντα εξελίξεων στην αραβο-ισραηλινή διαμάχη επισημαίνει πως η ταξική πάλη είναι εκείνη που καθορίζει την ιστορική εξέλιξη και βρίσκεται πίσω και από τις κοινωνικές και από τις εθνικές συγκρούσεις.

Ταυτόχρονα, προσπαθώντας να περιγράψει την ταξική σύνθεση στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη, αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο το παλαιστινιακό προλεταριάτο είναι εγκλωβισμένο ανάμεσα σε δύο αστικές τάξεις που συνεργάζονται και συγκρούονται κάτω από μια ενιαία κρατική δομή. Από τη μία η ισραηλινή αστική τάξη πειραματίζεται με τεχνικές ελέγχου του παλαιστινιακού προλεταριάτου αναπτύσσοντας παράλληλα την πολεμική της βιομηχανία. Από την άλλη η παλαιστινιακή αστική τάξη, παρότι δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί εθνικά δημιουργώντας το δικό της αυτόνομο κράτος, έχει ενεργό ρόλο στην εκμετάλλευση και την εξαθλίωσή του. Οι διάφορες φράξιές της (Φατάχ στη Δυτική Όχθη, Χαμάς στη Γάζα) έχουν εποπτικό ρόλο, μεριμνώντας τόσο για την αστυνόμευση και την καταστολή του όσο και για την εφαρμογή της όποιας κοινωνικής πολιτικής εντός των ζωνών που διαχειρίζονται.

Καθώς γράφονται αυτές οι γραμμές έχει πλέον κυκλοφορήσει το τεύχος 346 του *Courant Alternatif* και βρισκόμαστε ήδη σε διαδικασία μετάφρασης του β' μέρους. Αυτό το μέρος επικεντρώνεται στη σχέση της ταξικής σύνθεσης με τους αγώνες που ονομάζονται εθνικοαπελευθερωτικοί (ή αυτούς που καπελώνονται για να γίνουν εθνικοαπελευθερωτικοί) και τους προλεταριακούς αγώνες.

Καταλήγοντας

Στην τρέχουσα σύγκρουση δεν υπήρξε αυτόνομη προλεταριακή πάλη. Μέσα σε συνθήκες περιθωριοποίησης των προλετάρων στη Γάζα και συνεχούς στρατιωτικοποίησης του κοινωνικού ανταγωνισμού –που σταδιακά και όλο και πιο πολύ μεθοδεύεται τόσο από τη Χαμάς όσο και από την ακροδεξιά του Ισραήλ από τη δεύτερη Ιντιφάντα και μετά– αυτό που υπάρχει είναι μόνο η καταδίκη της προλεταριακής πάλης σε θάνατο μέχρι νεωτέρας.

Λιποτάκτ(ρι)ες της Καπιταλιστικής Ειρήνης
peacedeserters@riseup.net
1-2-2025

Courant Alternatif

Συνέντευξη με τον E. Minassian, 10 Δεκεμβρίου 2024

Συνεχίζοντας και εμβαθύνοντας τη συζήτηση που έλαβε χώρα με τον Emilio Minassian στο *Rencontres Libertaires du Quercy* [στυλ. Ελευθεριακές Συναντήσεις του Quercy] αυτό το καλοκαίρι, προκειμένου να υπερασπιστούμε μια ταξική προοπτική και ανάγνωση της κατάστασης στην Παλαιστίνη-Ισραήλ, του θέσαμε μερικές ερωτήσεις. Στο πρώτο μέρος, θα μιλήσουμε για την ενσωμάτωση της περιοχής Ισραήλ/Παλαιστίνης στον παγκόσμιο καπιταλισμό και την ταξική σύνθεση στην Παλαιστίνη. Στο επόμενο μέρος, θα συζητήσουμε τις συνέπειες για τους προλεταριακούς αγώνες και τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα.

Εισαγωγικά

Πρώτα μια κουβέντα για τη «θέση από την οποία μιλάω», όπως συνήθως λέγεται. Δεν είμαι Παλαιστίνιος, αλλά έχω περάσει τακτικά μερικούς μήνες στη Δυτική Όχθη τα τελευταία είκοσι χρόνια, έχοντας αναλάβει κάποιον ρόλο από αυτούς που είθισται να αναλαμβάνουν αριστεροί της δύσης όταν επισκέπτονται τα Κατεχόμενα: δράσεις αλληλεγγύης, μικρά ντοκιμαντέρ ή και στείρα ακαδημαϊκή έρευνα. Χωρίς αμφιβολία, σε πολλά μέρη της συγκεκριμένης περιοχής, αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη κάποιου είδους στρατευμένου τουρισμού, με άρωμα αυτόνομου μαρξισμού...

Προσπάθησα σχετικά έγκαιρα να αποφύγω τα κοινωνικά πλαίσια στα οποία εκδηλώνεται ο φιλοπαλαιστινιακός ακτιβισμός, το να βρίσκομαι δηλαδή με «επαγγελματίες» του αφηγήματος της καταπίεσης σε οργανωμένες συναντήσεις. Ανάλογα με την περίοδο, το πλαίσιο και την ενέργεια που ξόδεψα τα κατάφερα σχετικά καλά, με το να επικοινωνώ συχνότερα με τους ανέργους και τους παρίες στους προσφυγικούς καταυλισμούς και λιγότερο με τους εργάτες (για να μην αναφέρω τις εργάτριες): οι άνεργοι έχουν ελεύθερο χρόνο, και οι περιθωριακοί συχνά θέλουν να μοιραστούν τις ιστορίες τους για τον αγώνα ενάντια στις ένοπλες δυνάμεις (ισραηλινές και παλαιστινιακές), για τη φυλάκιση και τα βασανιστήρια (που εφαρμόζονται στις ισραηλινές και παλαιστινιακές φυλακές).

Το να ανοίγεις το στόμα σου για να πεις ότι «υπάρχουν κοινωνικές τάξεις στην Παλαιστίνη» μπορεί να φαίνεται παράταιρο μέσα σε ένα σκηνικό όπου οι κάτοικοι της Γάζας πνίγονται κάτω από βόμβες εδώ και ένα χρόνο. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δεν θα το έκανα, ή θα το έκανα διαφορετικά, αν είχα εγκατασταθεί στη Γάζα αντί για τη Δυτική Όχθη. Δεν το κάνω για να αποστασιοποιηθώ από τη σφαγή, αλλά για να καταπολεμήσω την ιδέα της ριζικής ετερότητας, της εξωγένειας, σε σχέση με αυτό που συμβαίνει με όρους καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων, εκεί όπως και εδώ [στη Γαλλία].

Υπερασπίζεσαι την ιδέα ότι το Ισραήλ-Παλαιστίνη αποτελεί μια ενότητα μέσα στον καπιταλιστικό χώρο σε παγκόσμια κλίμακα, αλλά και τοπικά. Μπορείς να εξηγήσεις γιατί;

Αρχικά, το σιωνιστικό σχέδιο προέβλεπε μια διακριτή εβραϊκή κοινωνία στην Παλαιστίνη. Αυτό το σχέδιο οδήγησε στην εθνοκάθαρση του 1947-1948, η οποία, αν και όχι καθολική, δημιούργησε έναν «εβραϊκό» χώρο, κατά βάση ευρωπαϊκής καταγωγής εκείνη την εποχή. Το 1967, με την κατάληψη της Λωρίδας της Γάζας και της Δυτικής Όχθης, που ήταν προσαρτημένες από την Αίγυπτο και την Ιορδανία αντίστοιχα, ο πληθυσμός της περιοχής που διαχειρίζεται το Ισραήλ έπαψε να είναι αποκλειστικά εβραϊκός. Ταυτόχρονα άρχισε να οικοδομείται ένας ειδικά παλαιστινιακός –και όχι πλέον «αραβικός»– εθνικισμός. Αυτό έδωσε την εντύπωση ότι δύο «έθνη» βρίσκονταν αντιμέτωπα στο ίδιο έδαφος. Αλλά μέχρι σήμερα, καμία ξεχωριστή κρατική οντότητα δεν έχει προκύψει από αυτόν τον παλαιστινιακό εθνικισμό, παρά μόνο [μια οντότητα που συγκροτείται] στη βάση της διοίκησης «θυλάκων» στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη. Το έδαφος που ελέγχεται από το Ισραήλ δεν αποτελείται από διακριτά εβραϊκά και παλαιστινιακά εδάφη. Στα εδάφη του κράτους που σχηματίστηκε το 1948 υπάρχουν πολλές περιοχές όπου κατά πλειοψηφία ζουν Παλαιστίνιοι, ενώ υπάρχει και ένας μεγάλος πληθυσμός Ισραηλινών εποίκων στη Δυτική Όχθη. Αυτή η επικράτεια είναι ένα παζλ στο οποίο οι εθνικές διακρίσεις – ανεξάρτητα από το σε ποια ταυτοτική ομάδα αισθάνονται τα υποκείμενα ότι ανήκουν– υπόκεινται σε πολλαπλές υποδιαίρεσεις. Αυτές οι υποδιαίρεσεις, προκειμένου να εθνοποιηθούν (συμπεριλαμβανομένης της «εβραϊκής» πλευράς), έχουν αποκτήσει σήμερα χαρακτήρα κοινωνικό και είναι όλες μέρος της ισραηλινής οικονομίας.¹

Επομένως, με αφετηρία την «ενότητα του χώρου» Ισραήλ-Παλαιστίνης, μπορούμε να απομακρυνθούμε από την ανάλυση του παλαιστινιακού ζητήματος θεωρούμενου ως μιας υπόθεσης ενός «λαού χωρίς κράτος», ο οποίος ενοποιείται στη βάση μιας κοινής αίσθησης του ανήκειν και μιας ενιαίας αποστέρησης. Αυτή η ανάγνωση τείνει να ουσιοποιεί

¹ [ΣτΜ] Ο συγγραφέας φαίνεται εδώ να εννοεί ότι ακόμα και οι «υποδιαίρεσεις» εντός του εβραϊκού πληθυσμού (πολιτισμικές, ταξικές κ.λπ.) μυστικοποιούνται κάτω από το πέπλο της ενιαίας πια εβραϊκής ταυτότητας, απέναντι στην αραβική, που αποτελεί τον άλλο πόλο αυτής της διαδικασίας εθνοποίησης. Αυτές οι ταυτότητες, ενώ παράγονται ιστορικά εμφανίζονται ως διστορικές. Παλαιότερα, στους νεοαφιχθέντες στο Ισραήλ εβραίους από τον αραβικό κόσμο, μέσω της ίδιας ρευστής εθνοποιητικής διαδικασίας αποδιδόταν η ταυτότητα του Μιζραχί, που πρακτικά τους ενέτασσε στον δεύτερο πόλο, αυτόν του Άραβα.

(essentialiser) τις εθνικές κατηγορίες που παράγονται κοινωνικά, και επίσης να θεωρεί σταθερή την ισραηλινή κρατική βία σε μια συνέχεια από το 1948, μια συνέχεια που δεν λαμβάνει υπόψη τη θέση της στην παγκόσμια δυναμική.

Αυτό που συμβαίνει εδώ και ένα χρόνο δεν είναι ένας πόλεμος στον οποίο εμπλέκονται δύο εθνικοί χώροι ο ένας αντιμέτωπος με τον άλλον, ούτε μια επιχείρηση κατάκτησης με στόχο την απόκτηση πόρων και αγορών. Δεν είναι ο «παλαιστινιακός λαός» που πνίγεται κάτω από τις βόμβες στο κάδρο ενός αγώνα για την ύπαρξη μεταξύ δύο εθνών. Η Λωρίδα της Γάζας δεν είναι μια κοινωνική οντότητα έξω από το Ισραήλ. Έχει ενσωματωθεί στην ισραηλινή αγορά, στον ισραηλινό καπιταλισμό, εδώ και σχεδόν εξήντα χρόνια. Η συντριπτική πλειοψηφία των Παλαιστινίων που ζουν εκεί είναι προλετάριοι χωρίς δικούς τους πόρους, που καταναλώνουν ισραηλινά προϊόντα, τα οποία με τη σειρά τους αγοράζουν με ισραηλινό νόμισμα, χωρίς όμως να είναι εργάτες των οποίων εκμεταλλεύονται την εργασία. Είναι πλεονάζουσα εργασιακή δύναμη (des surnuméraires) την οποία το ισραηλινό κεφάλαιο έδωσε από την αγορά εργασίας τη δεκαετία του 1990 και τους πάργκαρε σε ένα τεράστιο «ρεζερβουάρ» μερικές δεκάδες χιλιόμετρα μακριά από το Τελ Αβίβ, σε μια λογική ζωοποίησης, εγγεγραμμένη στην αποικιοκρατική ιστορία.

Μπορείς να αναφερθείς με περισσότερες λεπτομέρειες στην ιστορία της ένταξης αυτής της περιοχής (και του εργατικού δυναμικού της) στην καπιταλιστική αγορά;

Σύμφωνα με την επικρατούσα αντίληψη, ο «παλαιστινιακός» χώρος δημιουργήθηκε με τον διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Πρόκειται για μια φάση στην οποία κυριαρχούσαν φεουδαρχικές δομές και μια εμπορική αστική τάξη στα σπάργανα. Η [Βρετανική] Εντολή και ο σιωνισμός σηματοδότησαν τις πραγματικές απαρχές της προλεταριοποίησης της παλαιστινιακής αραβικής αγροτιάς, αλλά στην ουσία η πραγματική έκρηξη έγινε το 1948 με τη Νάκμπα.² Η παλαιστινιακή αστική τάξη και οι φεουδάρχες με τα υπάρχοντά τους παραμάσχαλα εγκατέλειψαν την υπό ισραηλινό έλεγχο περιοχή· ενώ οι Παλαιστίνιοι αγρότες, ως επί το πλείστον μεροκαματιάρηδες, εκδιώχθηκαν από τη γη τους και στριμώχτηκαν σε [προσφυγικούς] καταυλισμούς-στρατόπεδα (camps).

Η ισραηλινή αποικιοκρατία μπορεί να χωριστεί σε τρεις κύκλους. Στην πρώτη φάση (1948-1967), η παλαιστινιακή αγροτιά βρέθηκε αντιμέτωπη με μια τυπολογία παρόμοια με εκείνη της εποικιστικής αποικιοκρατίας: εθνοκάθαρση, αρπαγή γης, «εβραϊκό» κεφάλαιο και εργασία. Υπάρχει ένα επακόλουθο σε αυτό, όπως είπα προηγουμένως, που είναι η εισαγωγή ενός εβραϊκού προλεταριάτου από τον αραβικό κόσμο, το οποίο και το ίδιο εθνοποιήθηκε και παγιδεύτηκε σε μια αποικιακή σχέση ζωοποίησης-εκμετάλλευσης. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η συσσώρευση κεφαλαίου λάμβανε χώρα υπό τη σιδηρά κυριαρχία ενός παντοδύναμου κράτους-σχεδιαστή, που διοικούσαν από ασκεναζικές και σοσιαλιστικές ελίτ, με τον συνδικαλισμό ενσωματωμένο στο κράτος.

Σε μια δεύτερη φάση, μεταξύ 1967 και περίπου 1990, με την κατάκτηση της Γάζας και της Δυτικής Όχθης, η κατάσταση άλλαξε σε μια αποικιοκρατική εκμετάλλευση της εργασίας του γηγενούς πληθυσμού. Ο ισραηλινός καπιταλισμός εισήλθε σε μια διαδικασία εντατικής ενσωμάτωσης στο διεθνές κεφάλαιο, μέσω της στρατιωτικής βιομηχανίας αλλά όχι μόνο

² [ΣτΜ] Αναφέρεται στη βρετανική διακυβέρνηση της Παλαιστίνης μετά από εντολή της Κοινωνίας των Εθνών το 1919 και η οποία έλαβε τέλος το 1948 με την ίδρυση του Ισραήλ, ταυτόχρονα με την οποία έλαβε χώρα και η Νάκμπα κατά την οποία 700.000 Παλαιστίνιοι εκτοπίστηκαν και πάνω από 500 παλαιστινιακά χωριά ερημώθηκαν και καταστράφηκαν από σιωνιστικές πολιτοφυλακές. Με τη Νάκμπα ξεκινάει η δημιουργία του λεγόμενου «παλαιστινιακού ζητήματος» που αφορούσε σε εκείνη τη φάση τη γεωγραφική διαγραφή των παλαιστινίων Αράβων και την άρνηση του παλαιστινιακού δικαιώματος επιστροφής, με συνέπεια τη δημιουργία μόνιμων Παλαιστινίων προσφύγων

μέσω αυτής . Για περίπου είκοσι χρόνια, το προλεταριάτο στους καταυλισμούς της Γάζας και της Δυτικής Όχθης ενσωματώθηκε μαζικά στο εργατικό δυναμικό, στους τομείς με τη λιγότερη ειδίκευση: κατασκευές, γεωργία κ.λπ.

Οι συμφωνίες του Όσλο [1993 και 1995] άνοιξαν μια νέα φάση, αυτή της αποικιακής σχέσης που δομείται γύρω από τη φιγούρα του υπεράριθμου Παλαιστίνιου και την υπερβολική της διαχείρισής του. Το Ισραήλ διατήρησε τον έλεγχο της επικράτειας, συνέχισε την επίθεσή του για την καταστροφή της αγροτιάς και ανέθεσε τη διαχείριση των Παλαιστίνιων προλετάρων, που ήταν παρκαρισμένοι σε κλειστές αστικές περιοχές, σε μια εθνική διοικητική αρχή, η ίδια προϊόν του απελευθερωτικού αγώνα.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι εμπορικές αστικές τάξεις που είχαν ξεφύγει από τη Νάκμπα –αυτές που είχαν την έδρα τους στη Χεβρόνα και τη Ναμπλούς, οι οποίες είχαν βρεθεί στο έδαφος που είχε προσαρτηθεί από την Ιορδανία μεταξύ 1948 και 1967– ενσωματώθηκαν σε αυτή τη διευθυντική τάξη που προέκυψε από την PLO [Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης]. Αυτή η τάξη, ενσωματωμένη στον μηχανισμό ασφαλείας της ΠΑ [Παλαιστινιακή Αρχή], έχει διπλή προέλευση: υπάρχουν τα «εξωτερικά» στελέχη που έφτασαν πακέτο με τον Αραφάτ μεταξύ 1994 και 1996, και εκείνα από το «εσωτερικό», που προήλθαν από την πρώτη Ιντιφάντα και τις ισραηλινές φυλακές. Η εν λόγω τάξη αποτελεί ένα σύνθετο σώμα, που χωρίζεται σε ανταγωνιστικές παρατάξεις. Επωφελείται από προσόδους [του εξωτερικού] χάριν της διεθνούς ασφάλειας, αλλά ελέγχει επίσης ολόκληρους τομείς της οικονομίας στα κατεχόμενα, στις κατασκευές, στις υποδομές, στην τηλεφωνία και, φυσικά, στις εισαγωγές-εξαγωγές με το Ισραήλ. Όλοι αυτοί οι τομείς συνδέονται με την ισραηλινή αγορά και τις επενδύσεις.

Ο πόλεμος στη Γάζα δεν σηματοδοτεί την έναρξη μιας νέας φάσης;

Θα μπορούσαμε να το θεωρήσουμε κι έτσι. Η φάση μετά το Όσλο σηματοδεύτηκε από την εκτόξευση των τεχνικών ελέγχου που αναπτύσσει το Ισραήλ για αυτό το προλεταριάτο που είχε γίνει ουσιαστικά μη παραγωγικό: διαίρεση της επικράτειας σε μικρο-ζώνες, εφαρμογή ενός παρανοϊκού συστήματος αδειών για την έγκριση ταξιδιών, εργασίας, πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, γενικό φακέλωμα, επιτήρηση των κοινωνικών δικτύων, συστήματα αυτόματης αναγνώρισης προσώπου, αλλά και μαζική χρήση [τακτικών στη βάση] της τυχειότητας (στις συλλήψεις, στο άνοιγμα ή το κλείσιμο των σημείων διέλευσης, στην πρόσβαση στις άδειες) για να «ελέγχεται» η συμπεριφορά. Αυτές οι τεχνολογίες και αυτή η τεχνογνωσία εξήχθησαν σε μαζική κλίμακα και, ως εκ τούτου, δημιούργησαν αξία.

Μου φαίνεται ότι από πέρυσι έχουμε εισέλθει στη στρατιωτική φάση αυτής της λογικής του πειραματισμού. Η τρέχουσα πρακτική της καταστροφής και της σφαγής δεν είναι απλά αποχαλινωμένη: είναι σχολαστική, καλά μελετημένη και ελεγχόμενη, και ταυτόχρονα είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ποια «νίκη» επιδιώκεται. Η υπόθεσή μου είναι ότι οι σφαγές στη Γάζα συνιστούν μια αλληλουχία πειραμάτων, με αξία για τον παγκόσμιο καπιταλισμό – όπως ακριβώς, με έναν άλλο τρόπο, η λογική του «stop and go» της παγκόσμιας οικονομίας κατά τη διάρκεια του covid ενέπλεκε μια ισχυρή διάσταση «βιοεξουσίας». Προσοχή, αυτό δεν σημαίνει ότι θέλουμε να γίνουμε μεταμοντέρνο και να πούμε ότι κάποια λογική της κυριαρχίας έχει αυτονομηθεί από τις καπιταλιστικές σχέσεις. Οι υπεράριθμοι προλετάριοι της Γάζας δεν έχουν πλέον παραγωγική λειτουργία για το ισραηλινό κεφάλαιο, αλλά ο τομέας αιχμής των τεχνολογιών ελέγχου, με την υψηλή προστιθέμενη αξία του, τους «χρειάζεται» ως πειραματόζωα ώστε έπειτα να εγγραφούν εντός μιας διεθνών διαστάσεων κυκλοφορία. Με αυτόν τον τρόπο δοκιμάζουν τους βομβαρδισμούς και τη σκιαγράφηση του προφίλ πολιτών από την τεχνητή νοημοσύνη και διαχειρίζονται μεθοδικά τα επίπεδα της πείνας με στόχο να παραμένει [το παλαιστινιακό

προλεταριάτο] διαρκώς στα όρια του υποσιτισμού (μέχρι τώρα), το ίδιο γίνεται και με τις επιδημίες κ.ο.κ.

Αυτή η λογική της ατέρμονης στρατιωτικής επίθεσης εναντίον των υπεράριθμων προλεταρίων της Γάζας υποστηρίζεται από τις δυτικές δυνάμεις: όλη η πολιτική τους στάση που καλεί σε μετριοπάθεια είναι απλώς θέατρο (αρκεί να συγκρίνει κανείς το ζήτημα των παραδόσεων όπλων στην Ουκρανία για να διαπιστώσει ότι οι σύμμαχοι του Ισραήλ δεν θέτουν κανένα όριο στην ισραηλινή πολεμική μηχανή).³

Μιλάς για μια αστική τάξη και ένα προλεταριάτο στην Παλαιστίνη. Θα μπορούσες να μας δώσεις ένα πορτρέτο της ταξικής σύνθεσης στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη και να μας πεις ποιες είναι οι συνθήκες στις οποίες εκτυλίσσεται η πάλη μεταξύ αυτών των τάξεων; Έχει το νομικό στάτους σε σχέση με το Ισραήλ επικαθοριστικό ρόλο για την ταξική θέση;

Η παλαιστινιακή αστική τάξη δεν αποτελεί μια σταθερά συγκροτημένη εθνική τάξη: παραμένει ουσιαστικά εξαρτημένη από την υποταγή της στο ισραηλινό κεφάλαιο και το ισραηλινό κράτος.

Οι Παλαιστίνιοι καπιταλιστές (αν με αυτό εννοούμε «παλαιστινιακής καταγωγής»), μόλις είναι ελεύθεροι να επενδύσουν, θα προτιμήσουν αυθόρμητα να πραγματοποιήσουν το κεφάλαιό τους έξω από το παλαιστινιακό έδαφος – και επομένως έξω από το ισραηλινό εθνικό πλαίσιο. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η ισραηλινή κατοχή έχει περιορίσει την ανάπτυξη μιας εδαφικοποιημένης παλαιστινιακής καπιταλιστικής τάξης. Μια Αμερικανίδα ερευνήτρια (Sara Roy) έχει χρησιμοποιήσει και διαδώσει την έννοια της «αποανάπτυξης» για να αναφερθεί στον τρόπο με τον οποίο το Ισραήλ εμπόδισε τη δημιουργία μιας «ελεύθερης» οικονομίας της αγοράς – δηλαδή μιας οικονομίας που να αποτελεί μέρος της παγκόσμιας αγοράς – στα Κατεχόμενα. Η κατοχή έχει προσδώσει στην ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη ένα χαρακτήρα συμπληρωματικότητας με όρους αποκλειστικότητας και υποταγής, έχει διαμορφώσει την παραγωγή σε μια λογική υπεργολαβίας και οι ισραηλινοί καπιταλιστές έχουν σχεδιάσει μια αιχμάλωτη αγορά στα Κατεχόμενα. Η παλαιστινιακή εμπορική αστική τάξη έχει κάθε λόγο να δυσανασχετεί με την κατοχή: περιορίζεται στον τομέα της κυκλοφορίας, είναι μια κομπραδόρικη αστική τάξη, για να χρησιμοποιήσουμε έναν όρο που επινόησαν οι τροτσκιστές. Σημαίνει αυτό ότι οι αγώνες της είναι οι αγώνες των προλεταρίων των Κατεχομένων; Εκτός αν πιστεύετε στα «trickle-down» οικονομικά, πρέπει να αμφιβάλλετε γι' αυτό.⁴

Από την άλλη πλευρά, αυτό που είναι κεντρικό στην κοινωνική δυναμική που διατρέχει τα Κατεχόμενα είναι η «πολιτική» αστική τάξη που σχηματίστηκε στο πλαίσιο των συμφωνιών του Όσλο, της οποίας η μοίρα συνδέεται με τη διαχείριση του παλαιστινιακού προλεταριάτου. Στην δική της κοινωνιολογία, η ίδια κατάγεται σε μεγάλο βαθμό από αυτό το προλεταριάτο. Έχει επιβληθεί στις παραδοσιακές άρχουσες τάξεις (τις λεγόμενες «μεγάλες οικογένειες»), οι οποίες της έχουν υποσχεθεί πίστη, και έχει διεισδύσει στον κόσμο τους. Τα μεσαία στελέχη της (της Χαμάς στη Γάζα, αλλά κυρίως της Φατάχ στη Δυτική Όχθη) αποτελούν μια «επιτόπια» εποπτική δύναμη για το υπεράριθμο προλεταριάτο. Βρίσκονται στο σταυροδρόμι του κόσμου του αγώνα και του κόσμου των προσόδων από τους διεθνείς χρηματοδότες. Ενώ τίθενται υπό σκληρή αμφισβήτηση (στον

³ [ΣτΜ] Το Ισραήλ έκανε δηλώσεις ότι δεν θα παρέχει όπλα στην Ουκρανία και την ίδια στιγμή οι Δυτικοί τα αγόραζαν από το Ισραήλ και τα προωθούσαν στην Ουκρανία.

⁴ [ΣτΜ] Υποτιμητική έκφραση για την άποψη ότι οι οικονομικές πολιτικές από τις οποίες επωφελούνται τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα καταλήγουν να αυξάνουν τον πλούτο και των χαμηλότερων στρωμάτων.

βαθμό που κάνουν τα πάντα για να «καβατζώσουν τη θεσούλα τους»), ταυτόχρονα ο κόσμος τούς πλευρίζει, γιατί μέσω αυτών έχει πρόσβαση στους μισθούς· ενώ από τη μία ενσαρκώνουν μια μορφή κοινωνικής ανόδου, ενσαρκώνουν και μια μορφή ταξικής ρεβάνς, στη βάση του πολιτικού αγώνα.

Το να μιλάμε για ένα υπεράριθμο προλεταριάτο δεν σημαίνει ότι οι άνθρωποι δεν εργάζονται, αλλά ότι έχουν εκτοπιστεί στο περιθώριο της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Πολλοί εργάζονται με χαοτικό τρόπο, σε μικρές επιχειρήσεις, συχνά εμπορικές, για μισθούς πείνας και χωρίς συμβόλαια (περίπου 10 δολάρια την ημέρα, ενώ το κόστος των αγαθών είναι αναπροσαρμοσμένο σε εκείνο της ισραηλινής αγοράς).

Άλλοι, στη Δυτική Όχθη, συνέχισαν να εργάζονται στο Ισραήλ, στις κατασκευές, στην εστίαση ή στη γεωργία, με πολύ επισφαλείς όρους, είτε περνώντας παράνομα είτε εξαρτώμενοι από μεσάζοντες για να αποκτήσουν πρόσβαση σε άδειες (σμμ. εργασίας και διέλευσης) που μπορούν να ανακληθούν ανά πάσα στιγμή (έχουν ανασταλεί από τις 7 Οκτωβρίου του 2023). Οι συμβασιούχοι εργαζόμενοι αμείβονταν με περίπου 1.400 ευρώ το μήνα, από τα οποία πρέπει να αφαιρέσουμε το δυσθεώρητο κόστος του «περάσματος» και, συχνά, το κόστος της αγοράς αδειών εργασίας.

Μια κάποια αγροτική οικονομία επιμένει επίσης στη Δυτική Όχθη, συχνά ως «εφεδρεία» υπό την πίεση του εποικισμού. Η δυναμική της προλεταριοποίησης της αγροτιάς συνεχίζεται σταθερά από τις απαρχές του σιωνισμού, ως άμεση συνέπεια της διαδικασίας της αρπαγής της γης και της χρήσης της ως πηγής προσόδου.

Και έπειτα υπάρχει ο κόσμος των πολιτικών προσόδων, που προέρχονται από τα χρήματα που διοχετεύουν οι διεθνείς δωρητές για να υπερασπιστούν μορφές σχετικής σταθερότητας που συνδέονται με τα συμφέροντά τους. Αυτό το εισόδημα στηρίζει το ένα τέταρτο έως το ένα τρίτο του πληθυσμού, αν λάβουμε υπόψη ότι το 40% των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα εργάζεται για τις δυνάμεις ασφαλείας της ΠΑ. Πληρώνονται σύμφωνα με τη νόμιμη κλίμακα των «επίσημων» μισθών, περίπου 450 ευρώ το μήνα, αλλά τα κεφάλαια που καταβάλλονται στην ΠΑ από τους δωρητές της και από το Ισραήλ (μέσω ενός συστήματος φορολογικής αναδρομολόγησης) απειλούνται συνεχώς με διακοπή, γεγονός που οδηγεί στην αναστολή της καταβολής των μισθών.

Επιπλέον, μέρος αυτής της πολιτικής μορφής προσόδου υπεξαιρείται από τα πολιτικά στελέχη προς όφελός τους, για να διατηρήσουν το πελατολόγιό τους και να αναπτύξουν επενδύσεις στην άτυπη οικονομία. Ένα μεγάλο μέρος του υπεράριθμου προλεταριάτου επιβιώνει χάρη σε αυτές τις υπεξαιρέσεις. Πρόκειται για έναν κοινωνικά ανήσυχο πληθυσμό, ο οποίος είχε ενταχθεί μαζικά στο εργατικό δυναμικό του Ισραήλ στις δεκαετίες του 1970 και του 1980 και ο οποίος κινητοποιήθηκε μαζικά και στις δύο Ιντιφάντες. Είναι συγκεντρωμένος στους προσφυγικούς καταυλισμούς, οι οποίοι ιστορικά αποτέλεσαν και αποτελούν και σήμερα το φυτώριο των παλαιστινιακών «επικίνδυνων τάξεων». Στη Γάζα, όπως και στη Δυτική Όχθη, από τη Jabaliya μέχρι τη Jenin, αυτά τα «προάστια μέσα στα προάστια» [«banlieues dans les banlieues»] δέχονται συνεχή πυρά από τον ισραηλινό στρατό.⁵

Η ρευστότητα της κοινωνικής δομής στα κατεχόμενα εδάφη είναι επομένως σημαντική. Η πολιτική αστική τάξη και ιδιαίτερα τα στελέχη της βρίσκονται πάντα υπό την απειλή της παλινδρόμησης σε μια παλιότερη συνθήκη, με άλλα λόγια του υποβιβασμού τους από το

⁵ [ΣτΜ] Εδώ ο Μινασιάν κάνει σαφή αναφορά στα προλεταριακά banlieues (προάστια) γύρω από τις γαλλικές μητροπόλεις που πλήττονται από φτώχεια, παραμέληση και μεγάλη ανεργία. Τα παρισινά banlieues ειδικά είναι γνωστά ως τόπος γέννησης προλεταριακών εξεγέρσεων.

Ισραήλ, από το καθεστώς του συνεργάτη σε αυτό του αντιστασιακού, και επομένως της φυλάκισης.

Και στη Γάζα;

Στη Γάζα, κατά την περίοδο που η Χαμάς ήταν στην εξουσία (από το 2007), ο κεντρικός ρόλος των πολιτικών προσόδων και μιας ουσιαστικά «κομπραδόρικης» αστικής τάξης ενσωματωμένης στα πολιτικά κυκλώματα παρέμεινε ο ίδιος, αλλά σε ένα πλαίσιο αποκλεισμού, με ακόμη πιο ισχνές επενδύσεις και σε ακόμα πιο ασταθείς συνθήκες.⁶ Τα κέρδη προέρχονταν από τον έλεγχο της διακίνησης των εμπορευμάτων και από τις διεθνείς χρηματοδοτήσεις από το Κατάρ και το Ιράν. Οι επιχειρηματίες που δημιούργησαν περιουσίες τα τελευταία χρόνια (στην οικονομία των τούνελ, για παράδειγμα) το έκαναν σε συνεργασία με τον μηχανισμό ασφαλείας της Χαμάς.

Είναι δυνατόν να μιλήσουμε για μια ταξική δομή στην παρούσα φάση στη Γάζα; Ακόμα και σε μια τέτοια κατάσταση, όπου κάθε μέρα το αύριο είναι αβέβαιο, υπάρχουν πάντα ομάδες ατόμων (που συνδέονται με τη Χαμάς, με στρατιωτικές οργανώσεις που βασίζονται σε φυλές ή σχηματίζονται στη βάση συμμοριών) οι οποίες καταφέρνουν να δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά. Αλλά αυτό δεν δημιουργεί μια ταξική δομή — ή τέλος πάντων πρόκειται για μια ταξική δομή συγκεντρωτικού τύπου, η οποία δεν εγγράφεται εντός οποιασδήποτε κοινωνικής αναπαραγωγής μέσα στον χρόνο.

Περισσότερα στο τεύχος Ιανουαρίου 346

Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε από τον zyg τον Οκτώβριο/Νοέμβριο του 2024

⁶ Η *comprador bourgeoisie* αφορά το κομμάτι της μεγαλοαστικής τάξης που γίνεται διαμεσολαβήτρια και υποχείριο των ξένων συμφερόντων αποσκοπώντας συγχρόνως να ικανοποιήσει στο μέγιστο τα δικά της συμφέροντα.